

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Şüheda Özben
(DEÜ Buca Eğitim Fakültesi)

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını bazı değişkenlere göre incelemektir.

Örneklem, Buca Eğitim Fakültesinde okumakta olan tezsiz yüksek lisans öğrencilerinden (kız = 82, erkek = 48, olmak üzere toplam 130 öğrenciden) oluşturulmuştur.

Veri toplama araçları olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Mesleki Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Elde edilen veriler "F-testi", "t-testi", "Kruskal-Wallis testi", "Mann-Whitney testi" ve "LSD testi" ile çözümlenmiştir.

Sonuçlara göre, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile bazı değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Tezsiz yüksek lisans öğrencileri, öğretmenlik mesleği, tutum.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the relationship between the attitudes of M.A students (the program which doesn't include a thesis but includes a graduation Project in some departments) to the profession of teaching according to various variables.

The sample includes the M. A students of Dokuz Eylül University, Faculty of Education.

A personal data form and Profession Attitude Inventory are used. In this study F-test, t-test, Kruskal Wallis test, Mann-Whitney test and LSD are used for statistical analysis.

According to the results there is statistically significant relationship between the attitudes and some variables.

Key words: M. A students, profession of teaching, attitudes.

GİRİŞ

Öğretmenlik bir meslek olarak tanımlanmıştır. Milli Eğitim Temel Yasasına göre "Öğretmenlik ; devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır" (Madde: 43 akt: Adem 2001: 137) 16 Mart 1848 de başlatılan öğretmenlik eğitimi günümüze kadar çeşitli uygulamalardan geçirilmiştir.

Tutum (Attitude): belirli birtakım kişi, nesne ve olaylara karşı sürekli olarak aynı biçimde davranmamıza neden olan öğrenilmiş bir eğilim (Enç,1974) dir.

Baron ve Byrn'e göre (1977) tutumlar oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer insanları, grupları, fikirleri, ülkenin diğer yönlerini ya da nesnelere konu edinir (akt: Cüceloğlu, 1991:521).

Smith (1968) tutumu şöyle tanımlamaktadır: "Tutum bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir. Tutumlar kendileri gözlenemeyen, fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan bazı eğilimlerdir."

Tutumların oluşum ve değişimine temel kuramsal yaklaşımlar: 1) koşullanma ve pekiştirme, 2) erekler (incentives) ve çatışma, 3) işlevselcilik ve 4) bilişsel tutarlılık yaklaşımlarıdır.

Koşullanma ve pekiştirme yaklaşımına göre tutumlar, öteki alışkanlıklar gibi öğrenilirler. Tıpkı bilgileri ve olguları öğrendikleri gibi, insanlar, bu olgulara bağlı duygu ve değerleri de öğrenirler. Bir tutum geliştirilirken birey çağrışım, pekiştirme ve taklit süreçleri ile bilgi ve duyguları öğrenir.

Ereklere ve çatışma üzerine yapılandırılmış kuram, özellikle tutum değişikliği ile ilgilidir. Bu kuram bireyin kazanıp kaybettiğini vurgulamaktadır.

İşlevselcilik yaklaşımında birey kendisi için gördüğü psikolojik işlev yada sağladığı yararı göz önüne alarak ilk tutumunu seçer ya da yeni bir tutuma geçer. Bir tutum bireyin bir amaçna ulaşmasında araç işlevi gördüğü için benimsenebilir. Bir tutumun ikincil bir işlevi, değer-açıklayıcılıktır; bilgi ya da nesne değerlendirmesidir.

Bilişsel tutarlılık kuramını savunanlar insanların bilişleri arasında tutarlılık göstermek eğiliminde oldukları ve bunun tutumların gelişme ya da biçimlenmesinde temel etken olduğu varsayımı ile işe başlarlar. Onlara göre birbirleri ile tutarsız bir çok inanç ve değere sahip olan bir birey, bunları daha tutarlı hale getirmeye çalışır (Dönmez, 1993:324-330).

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın temel amacı, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Problem Cümlesi: Buca Eğitim Fakültesinde okuyan tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları bazı değişkenlere göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

Alt Problemler:

1. Tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları ile Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları ile Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmen olduklarında öğrencilerine göstermeyi düşündükleri davranışlar arasında farklılık var mıdır?
3. Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin sınıfta problem çıkaran öğrenciye karşı tutumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı sevgileri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık

var mıdır?

6. Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik formasyonu ile ilgili dersleri önemli bulup bulmalarını ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Tezsiz yüksek lisans öğrencisinin öğretmenlik mesleğinin tüm sorumluluklarını üstlenmeye hazır olup olmamaları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Örneklem: Araştırmanın örneklemini Buca Eğitim Fakültesi Tezsiz Yüksek Lisans programında okuyan(kız:82,erkek:48)130 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 65'i Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu(4+1. 5), 65'i Buca Eğitim Fakültesi (3. 5+1. 5) tezsiz yüksek lisans öğrencisidir. Öğrenciler araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Yaş aralığı 20-26'dır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada "Kişisel Bilgi Formu" ve "Meslek Tutumu Ölçeği" uygulanmıştır. Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda öğrencinin okuduğu programa ve kişisel özelliklerine ilişkin sorular bulunmaktadır.

Meslek Tutumu Ölçeği: Yavuz(2003) tarafından hazırlanan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin 28 maddesi vardır. Seçenekler ve puanlar: tümüyle katılıyorum (TK:5); çoğunlukla katılıyorum(ÇK:4); kısmen katılıyorum(KK:3); çok az katılıyorum (ÇAK:2); hiç katılmıyorum (HK:1)dur. Ölçeğin güvenilirliği alpha: 0. 8574 olarak bulunmuştur. Ölçek, mesleki formasyon, mesleki etik, çalışma koşulları ve mesleki doyum olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmuştur.

İşlem: Tezsiz yüksek lisans programlarında okuyan öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve gönüllü olarak katılmak isteyenlere, ders veren öğretim üyeleri aracılığıyla, ilgili formlar dağıtılarak uygulama yapılmıştır.

Verilerin Analizi: Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS programında F-test, T-test, Kruskal-wallis test, Mann-Whitney test ve LDS testleri ile yapılmıştır.

BULGULAR

Burada tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, bazı değişkenlere göre incelenmiş ve elde edilen veriler tablolaştırılarak gösterilmiştir. Bulgular sırasıyla alt problemlere göre düzenlenmiştir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular: Birinci alt problem "Tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları ile Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. El-

Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

de edilen veriler tablo 1'de verilmektedir. Tabloda görüldüğü gibi Buca Eğitim Fakültesi'nde Tezsiz Yüksek Lisans Programında öğrenim gören Fen-Edebiyat fakültesi me-

zunları ile Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 1. Fen-Edebiyat Fakültesi Mezunları ile Buca Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleki Tutumlarının Karşılaştırılması

Okul	N	X	SS	t	sd	P
Fen-Edebiyat Fak.	65	2.1824	.3405	.619	128	.537
Buca Eğitim Fak.	65		2.1429		.3864	

P>.05

İkinci alt probleme ilişkin bulgular: İkinci alt problem "Tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları ile Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmen olduklarında öğrencilerine göstermeyi düşündükleri davranışlar arasında farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. Elde edilen verilerin içerik analizi yapılmış; frekans ve yüzdeleri tablo 2'de verilmiştir.

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular: Üçüncü alt problem "Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. İlgili veriler tablo 3'te yer almaktadır.

Kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarda anlamlı bir farklılık çıkmıştır:(p<.05). Erkek öğrencilerin öğretmenlik meslek tutum puan ortalaması(x=2.2515) kızlarınkinden(x=2.1106) daha yüksektir.

Tablo 2. Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmen Olduklarında Öğrencilerine Göstermeyi Düşündükleri Davranışlar

Davranışlar	Fen-Ed. Fak.		Buca Eğ. Fak.	
	n	%	n	%
Hoşgörülü	35	54	33	33
Anlayışlı	35	54	35	54
İlgili	36	55	65	100
Saygılı	13	20	22	34
Sabırlı	21	32	13	20
İyi İletişim Kuran	8	12	17	26
Dürüst	12	18	22	34
Otoriter	14	22	15	23
Demokratik	15	23	25	38
Rehber	6	9	4	6
Sevecen	36	55	24	37
Sorumlu	11	16	6	9

Tablo 3. Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	P
Kız	82	2.1106	.3329	-2164*	128	.032
Erkek	48	2.2515	.3980			

*p<.05

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular: Dördüncü alt problem "Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin sınıfta problem çıkaran öğrenciye karşı tutumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. İlgili veriler tablo 4 ve 5'te yer almaktadır.

Sınıfta problem çıkaran öğrenciye karşı tutumlarla tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır:(p<.05). Sınıfta problem çıkaran öğrenciye "Kızarıyorum." (OR=73.68); "İzin vermem." (OR=71.04) diyen öğrencilerin mesleki tutum puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bunu "Hoşgörüyü ile karşılarım." (OR=51.42) diyenler izlemektedir. "İlgilenmem."

(OR=31.50) diyen öğrencilerin mesleki tutum puanı en düşük çıkmıştır.

Tutumlar arasındaki farkın kaynağı tablo 5'te "Mann Whitney U istatistiği" ile verilmektedir. "Kızarıyorum-İlgilenmem."; "İzin vermem-İlgilenmem."; "İzin vermem-hoşgörüyü ile karşılarım." tutumları ile mesleki tutum arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmuştur:(p<.05). Elde edilen bulgular birbirini desteklemektedir. Mesleki tutumu en zayıf olan grup "İlgilenmem." diyen gruptur.

Beşinci alt probleme ilişkin bulgular: Beşinci alt problem "Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı sevgileri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. Bu probleme ilişkin elde edilen veriler

Tablo 4. Sınıfta problem çıkaran öğrenciye karşı tutumlar ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının karşılaştırılması- Kruskal Wallis İstatistiği Sonuçları

Tutumlar	N	OR	X ²	sd	p
Kızırım	25	73.68	10.976*	3	.012
İzin Vermem	70	71.04			
İlgilenmem	5	31.50			
Hoşgörü ile yak.	30	51.42			
Toplam	130				

p<.05

Tablo 5. Örneklemin sınıfta problem çıkaran öğrenciye karşı tutumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının karşılaştırılması, Mann Whitney U İstatistiği Sonuçları

Kaynak	Tutum	n	OR	TR	Z	U	p
Mesleki Tutum	Kızırım	25	16.96	424.00	-2.034	26.000	.042*
	İlgilenmem	5	8.20	41.00			
	İzin vermem	70	39.58	2770.50	-2.350	64.500	.015*
	İlgilenmem	5	15.90	79.50			
	İzin vermem	70	55.29	3870.00	-2.552	715.000	.012*
	Hoşgörü ile K.	30	39.33	1180.00			

tablo 6,7,8'de verilmektedir. Tablo 6'da öğrencilerin öğretmenlik meslek tutumlarının puan ortalamaları ve standart sapmaları; tablo 7'de öğretmenlik mesleğini sevenler, sevmeyenler ve kararsız olanların puanlarının varyans analizi sonuçları; tablo 8'de puanların LSD anlamlılık çözümü sonuçları yer almaktadır. Puan ortalamaları: kararsızların 2. 4082, hayır diyenlerin 2. 3071, ve evet diyenlerin 2. 1071 puandır (tablo 6). Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş (tablo 7) ve anlamlı olduğu belirlenmiştir(p<. 05). Ayrıca bu farkın LSD anlamlılık çözümü yapılmış (tablo 8) ve öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Beklenenin tersine, kararsız olanların, öğretmenliği sevenlere göre mesleki tutum puanları daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Sevgileri ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Puan Ortalamaları ve Standart Sapmalar

Sevmesi - Sevmemesi	n	X	SS
Evet	101	2.1071	.3279
Hayır	15	2.307	1.4304
Kararsızım	14	2.1626	.4122
Toplam	130	2.162	6.3633

Altıncı alt probleme ilişkin bulgular: Altıncı alt problem "Teksiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik formasyonu ile ilgili dersleri önemli bulup bulmadıkları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. Bu prob-

Tablo 7. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Sevgileri ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar içi	1.468	2.127	.734	5.994*	.003
Gruplar Arası	5.555		.122		
Toplam	17.023				

*p<.05

Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Tablo 8. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Sevgileri ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Puanlarının LSD Anlamlılık Çözümlemesi Sonuçları

Sevgi	Sevgi	Ortalama Fark	p
1. Evet	2	-.2000 *	.041
	3	-.3010 *	.003
2. Hayır	1	-.2000 *	.041
	3	-.1010	.439
3. Kararsızım	1	.3010 *	.003
	2	.1010	.439

*p<.05

Tablo 9. Öğrencilerin Öğretmenlik Formasyonu ile İlgili Dersleri Önemli Bulup Bulmamaları ile öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Puan Ortalamaları ve standart Sapmaları

Önemli bulup bulmaması	n	$\bar{X}$	SS
Evet	106	2.1250	.3439
Hayır	10	2.3321	.5406
Kararsızım	14	2.3265	.2988
Toplam	130	2.1626	.3633

Tablo 10. Öğrencilerin Öğretmenlik Formasyonu ile İlgili Dersleri Önemli Bulup Bulmamaları ile öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Puanlarının Varyans analizi sonuçları

Kaynak	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar içi	.814	2	.407	3.187*	.045
Gruplar Arası	16.210	127	.128		
Toplam	17.023	129			

*p<.05

İle ilgili veriler tablo 9, 10, 11'de verilmektedir. Tablo 9'da ortalama ve standart sapmalar; tablo 10'da varyans analizi sonuçları; tablo 11'de LSD anlamlılık çözümlemesi sonuçları yer almaktadır. Tablolara bakıldığında öğretmenlik formasyonu ile ilgili dersleri önemli bulmayanların, kararsız olanlara ve önemli bulanlara göre öğretmenlik meslek tutum puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülebilir (p<.05).

Yedinci alt probleme ilişkin bulgular: Yedinci alt problem "Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğinin tüm sorumluluklarını üstlenmeye hazır olup olmamaları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin veriler tablo 12'de verilmektedir. Sorumluluk almaya hazır olan öğrencilerle kararsız olan öğrencilerin öğretmenlik meslek tutumları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur:(p<.05). Kararsız olan öğrencilerin puanları sorumluluk almaya hazır olanlara göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 11. Öğrencilerin Formasyon Derslerini Önemli Bulup Bulmamaları ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Puanlarının LSD Anlamlılık Çözümlemesi Sonuçları

Formasyon	Formasyon	Ortalama Fark	p
1. Evet	2	-.2071	.082
	3	-.2015 *	.049
2. Hayır	1	.2071	.082
	3	5.612 E-03	.970
3. Kararsızım	1	.2015 *	.049
	2	-5.612 E-03	.970

*p<.05

Tablo 12. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğinin Tüm Sorumluluklarını Üstlenmeye Hazır olup-olmamaları ile öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	P
Sorumluluk Almaya Hazırım	104	2.0944	.3298	-4.604*	128	.000
Kararsızım	26	2.4354	.3688			

P<.05

TARTIŞMA

Araştırmanın alt problemleri için öğrencilerden elde edilen verilere ve yapılan çözümlenmelere göre bu araştırmada tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları ile Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Üstelik her iki grupta da öğretmenlik mesleğine ilişkin puan ortalamaları, ortalama puanın altındadır.

Bu sonuca göre tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin henüz iyi bir öğretmenlik tutumu geliştiremedikleri söylenebilir. Öğretmenlerin tutumları ile kendi kendilerini değerlendirmeleri arasında çalışılan kuruma, öğretim alanına ve bitirilen kuruma göre yüksek ilişkinin olmasına karşın kudemeye göre hiçbir ilişkinin olmadığı, cinsiyete göre ise negatif ilişkinin olduğu belirlenmiştir (Açıkgöz, 1996:162). Yeniden yapılanma çerçevesinde öğretmen yetiştiren fakültelerde lisans programlarında yer alan dersler; öğretmenlik mesleğine giriş, okul deneyimi I. II., gelişim ve öğrenme, öğretimde planlama ve değerlendirme, öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme, sınıf yönetimi, özel öğretim yöntemleri I. II., rehberlik ve öğretmenlik uygulamasıdır. Tezsiz yüksek lisans öğrencileri de aynı dersleri almaktadır. Bu derslerin içeriklerinin öğretmenlik meslek tutumunu geliştirebilmesi için yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Ayrıca öğretmenlik mesleği sürekli olarak öğretmenin kendini incelemesini, kendini değerlendirmesini ve geliştirmesini gerektirir (Gözütok, 2000:4). Bu nedenle, bu derslerin bu alışkanlığı kazandırabilecek bir biçimde verilmesi zorunludur. Bunun yanı sıra öğretmen yetiştiren fakültelerin öğretim üyelerinin yansıtıcı davranışlar sergilemeleri çok önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının bu karmaşık etkinliği model almaları, yansıtıcı davranış gelişiminde önemli bir rol oynar. Yansıtma; eğitim konularında düşünme, gerçekçi seçimler yapma ve yaptığı seçimlerde sorumluluk üstlenme yeteneği olarak tanımlanabilir (Ross, 1990; akt: Gözütok, 2000:19).

Öğretmen yetiştiren programlardaki alan bilgisi dersleri öğretmenin kendi alanını iyi bilmesi için gereklidir; bilmeden öğretilemez. Bu derslerin çoğu kez geçirtilen dersler halinde yürütülmesi, öğretmen adaylarının pedagojik formasyonu ve mesleki tutumlarına zarar vermiştir. Bunların uzman kişilerce okutulmasına özen gösterilmelidir.

Öğretmenin genel kültür açısından çağını yakalaması gerekir. Bunun için: Öğretmenlerin sağlam bilgi ve yaşam deneyimlerine dayanan birtakım anlayışlar, değerler ve beceriler geliştirmeleri zorunludur. Öğretmen sağlam bir bilim anlayışını yansıtan alışkanlıklar geliştirilmelidir. Uzmanlık alanına giren derslerdeki veya bilim dallarındaki hazırlığı, ileride öğretmenlik yapacağı okulların öğretim seviyesinin üstünde olmalıdır. Bir öğretmen edindiği bilgi, görgü ve becerileri okulun içinde ve dışında etkili olarak

kullanabilmeli, öğrencilerini istenilen amaçlara yöneltebilmelidir. Plan yapma, grup çalışmalarını yönetme becerilerine sahip olmalıdır. Bireysel ayrılıkları göz önünde tutarak önlemler alabilmelidir. Öğretmenin kendi toplumunun, dünyasının aydın, mesleğinin yeterli bir üyesi olması gerekir (Oğuzkan, 1976:7-31).

Tablo 2’de öğrencilerin öğretmen olduklarında öğrencilerine göstermeyi düşündükleri davranışlar verilmiştir. Öğrencilerin kendi ifadelerine bakıldığında fen-edebiyat fakültesi mezunları yüksekten düşüğe doğru öğrencilerine ilgili (%55), sevecen (%55), anlayışlı (%54), hoşgörülü (%54), sabırlı (%32), demokratik (%23), otoriter (%22), saygılı (%20), dürüst (%18), sorumlu (%16), iyi iletişim kuran (%12), rehber (%30); Buca Eğitim Fakültesi öğrencileri de ilgili (%100), anlayışlı (%54), hoşgörülü (%51), demokratik (%38), sevecen (%37), saygılı (%34), dürüst (%34), iyi iletişim kuran (%26), otoriter (%23), sabırlı (%20), sorumlu (%9), rehber (%6) olarak davranmak istemektedirler. Bu sonuca göre, öğretmende bulunması gereken bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve kişisel özellikler açısından öğrencilerimizin öğretmenlik meslek tavırlarının geliştirilmeye ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bu sonuçta Türkiye’deki öğretmen eğitiminin tarihi mirasının payı olduğu düşünülebilir. Öğretmen olmayanların öğretmen olarak atanması, mektupla öğretmen yetiştirme, 2-3 ayda hızlandırılmış eğitimle öğretmen yetiştirme gibi uygulamalar kamuda “Hiç olmazsa öğretmen olsun.”, “Herkes öğretmen olur.” anlayışını doğurmuştur (Adem, 2001:140-141). Öncelikle bu anlayışın değiştirilmesi gerekir.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Erkeklerin öğretmenlik mesleğine ilişkin puan ortalaması kızlardan daha yüksektir.

Öğrencilerin sınıfta problem çıkaran öğrenciye karşı tutumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki fark anlamlı çıkmıştır. Bu bulguya ilişkin veriler tablo 4,5,6’da gösterilmektedir. Sınıfta problem çıkaran öğrenciye kızarıma (OR=73,68), izin vermem (OR=51,42); ilgilenmem (OR=31,50) diyen öğrencilerin meslek tutum puanları sırasıyla düşmektedir. İkili karşılaştırmada kızarıma-ilgilenmem, izin vermem-ilgilenmem, izin vermem-hoşgörülü ile karşılarım ifadeleriyle öğretmenlik mesleği tutumları arasındaki ilişki anlamlı çıkmıştır.

Öğretmenlik meslek tutumu en gelişmiş grup sınıfta problemleri davranışa kızarıma diyen; en gelişmemiş grup da ilgilenmem diyen gruptur. Bu sonuç öğretmenlik mesleğinin ciddiye alınması ile açıklanabilir. Ayrıca geleneksel öğretmen tipinin önemli bir özelliği otoriter olmasıdır. Öğrenciler, bizim toplumda öğretmenin otoriter olmasını istemektedirler. Oysa davranış geliştirme süreçleri içinde övme, onaylama, örnek olma, ödüllü pekiştirme programları, programlı öğretim, kendi kendine pekiştirme, açık kural ve ilkeler, biçimlendirme gibi yöntemler vardır

Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

(Varış, 1984:217-219). Cezalandırmanın öğrenci üzerinde olumlu bir etkisi bulunmamaktadır.

Öğretmenlik mesleği bir sevgi mesleğidir. Bu çalışmada öğretmenliği seven öğrencilerin mesleki tutumları, sevmeyenlerden ve kararsız olanlardan daha düşük çıkmıştır. Bu tesadüfen bulunmuş bir sonuç olabilir. Öğretmenlik formasyon derslerini önemli bulmayanlarla, öğretmenlik mesleğinin tüm sorumluluklarını almaya karar veremiyorum diyen öğrencilerin de öğretmenlik mesleki tutum puanlarının diğerlerinden yüksek olması, yeniden daha büyük gruplarla araştırma yapılmasının gerekliliğini ortaya koyuyor. Deneysel araştırmalar öğretmenin deneyi-

minin, öğretmen yetiştirme programlarının, öğretmenin aldığı derslerin, sertifikaların, diplomaların ve kendi başarılarının öğretmen etkililiği üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur(Rice, 2003). Hızlanan teknolojik değişim, bilgi birikimi, yükselen küresel yarış ve işgücü kabiliyetleri bütün dünyada 21. yüzyıl becerilerini gerekli kılmıştır (Crane T. ve diğerleri). Bu eğitimcilere göre 21. yüzyıl öğretimi için konular, içerikleri, öğrenme becerileri, öğrenme becerilerini geliştiren araçların kullanımı ve bunların değerlendirilmesi öğretmen niteliğini de değiştirecektir. Bu açıdan öğretmen yetiştirme programları 21. yüzyılı yakalamak için güncelleştirilmek durumundadır.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. Ü. (1996). **Etkili Öğrenme Ve Öğretme**, 1. Baskı, İzmir.
- Adem, M. (2001). **Öğretim Birliği**, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (1991). **İnsan ve Davranışı**. Remzi Kitap Evi, İstanbul.
- Crane, T. www.21STCENTURYSKILLS.ORG
- Enç, M. (1974). **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü**. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Freedman, J. L., D. O. Sears ve J. M. Carlsmith (1993). **Sosyal Psikoloji**. çev. Ali Dönmez. 2. baskı. İmge Kitap Evi. Ankara.
- Gözütok, D. (2000). **Öğretmenliğimi Geliştiriyorum**. Siyasal Kitap evi, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (...). **İnsan ve İnsanlar**. 10. baskı. Evrim Yayın Evi, İstanbul.
- Oğuzkan, F. (1976). **Öğretmenliğin Üç Yönü**. Ankara.
- Rice, J. K. (2003). **"Understanding The Effectiveness Of Teacher Attributes"**, <http://www.epi-net.org/content.cfm/books-teacher-quality-exec-sum-intro>
- Yavuz, Y. (2003). **Üniversite Çalışanlarının Mesleki Tutumları ile Kamu Görevlileri Sendikalarına İlişkin Görüşleri**, (Basılmamış Araştırma).
- Varış, F. (1984). "Eğitim Yoluyla Davranış Değiştirme", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Ankara.